

Aan : Bestuur Glastuinbouw Nederland
Van : Thijs Jacobs en Quincy von Bannisseht
Datum : 18 september 2020
Betreft: Adviesnotitie inzake lobby EU Green Deal
(inclusief ‘van-boer-tot-bord’- en biodiversiteitsstrategie EU)

1. Inleiding

De Europese Commissie presenteerde op 11 december 2019 de Europese Green Deal, een nieuwe groeistrategie die van de Europese Unie (EU) in 2050 het eerste klimaatneutrale continent moet maken. Op 20 mei 2020 kwam de Commissie met twee bijbehorende strategieën, de ‘van-boer-tot-bord’-strategie – voor een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem; en de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 – De natuur terug in ons leven brengen. De twee strategieën hangen nauw met elkaar samen en vormen het hart van de Green Deal.

De Commissie beschouwt de ‘van-boer-tot-bord’- en de EU-biodiversiteitsstrategie als de route naar: gezond, betaalbaar en duurzaam voedsel voor iedere Europeaan, een aanpak van de klimaatverandering, een betere bescherming van het milieu, herstel van de biodiversiteit, eerlijke economische opbrengsten in de hele voedselketen en meer biologische landbouw. De komende drie jaar wil de Commissie maatregelen nemen om de doelstellingen uit beide strategieën te behalen. Een aantal maatregelen zal gevolgen hebben voor de glastuinbouw. In deze notitie stellen wij een strategie voor waarmee de glastuinbouw tijdig en adequaat invloed kan uitoefenen in het politieke besluitvormingsproces over de door de Commissie voorgestelde maatregelen.

2. Ontwikkelingen die GTNL signaleert

Glastuinbouw Nederland (GTNL) werkt aan een verantwoorde glastuinbouwsector en volgt daarbij een koers die zich richt op de thema’s: Arbeid, Energie, Plantgezondheid, Water & Omgeving en Gezondheid & Geluk. De glastuinbouw heeft zich de afgelopen decennia dan ook sterk ontwikkeld, gericht op een ‘meer-met-minder’-beleid dat sterk gestoeld is op de technologische vooruitgang met technologische doorbraken (zoals los-van-de-ondergrond telen, gesloten waterkringlopen en Kas als Energiebron). Daarmee anticipeert GTNL op een onderstroom aan ontwikkelingen die zich wereldwijd voordoen.

Een belangrijke ontwikkeling is klimaatverandering. In 2015 zijn tijdens de VN-klimaatop in Parijs mondiale afspraken gemaakt over beperking van de opwarming van de aarde. Ook de beschikbaarheid van voldoende zoetwater en het tegengaan van hittestress kwamen daarbij aan de orde.

Daarnaast hecht de maatschappij steeds meer waarde aan natuur, een duurzame werk- en leefomgeving en aan duurzame producten. Marktpartijen stellen dan ook steeds strengere eisen aan leveranciers. Met name retailers eisen transparantie over de herkomst van producten, de inzet van arbeid en het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen (sommige werkzame stoffen staan op zwarte lijsten).

Onder invloed van de groeiende vraag naar eerlijk, veilig, gezond en aantrekkelijk werk, is er op het gebied van arbeid sprake van verdergaande automatisering, robotisering en digitalisering van processen. Daardoor neemt de complexiteit van arbeidsprocessen toe en ontstaan nieuwe functies.

Verder blijft de wereldbevolking groeien. In 2030 leven er 8,5 miljard mensen op aarde. De komende tien jaar komt er een miljard mensen bij, wat een grote opgave is in het kader van de voedselzekerheid. Ook zet de urbanisatie onverminderd door. In 2030 woont 60% van de wereldbevolking in steden en stedelijke agglomeraties, in 2050 zelfs 70%. Door

bevolkingsgroei en vergrijzing zal het geneesmiddelengebruik nog enkele decennia blijven stijgen. Omdat het lichaam medicijnen niet altijd volledig opneemt of afbreekt, komen resten via het toilet in het riool- en uiteindelijk in het oppervlaktewater terecht.

Op het gebied van voedsel zien we een doorlopende trend naar gezond, vers, plantaardig en seizoensgebonden voedsel, liefst lokaal geproduceerd. Mensen willen weten waar hun voedsel vandaan komt, wat erin zit en hoe milieuvriendelijk het is.

Sinds de coronacrisis is het bewustzijn van de waarde van gezondheid en natuur toegenomen. Mensen waren vaker thuis, leefden vaker in isolement en kregen meer aandacht voor huis, tuin en gezond leven. Kantoren worden nu anders ingericht, met minder werkplekken en er is meer aandacht voor een gezond en groen binnenklimaat. Mogelijk zijn mensen bloemen, planten, groenten en fruit daardoor gaan herwaarderen. Volgens het Voedingscentrum blijkt in elk geval dat één op de tien Nederlanders gezonder is gaan eten sinds de coronamaatregelen van kracht zijn. Men heeft meer tijd om gezond te koken, is bewust met gezonde voeding bezig en wil zijn weerstand verhogen.

3. Verantwoorde Glastuinbouw

Met haar strategie Verantwoorde Glastuinbouw reageert GTNL op deze ontwikkelingen. Vanuit dat perspectief streeft de glastuinbouw naar goed en aantrekkelijk werkgeverschap, een klimaatneutrale glastuinbouw in 2040, een gezond gewas als basis voor emissie- en residuvrij telen en naar produceren in duurzame harmonie met de omgeving en de bereidheid daarover rekenschap af te leggen. Voor de diverse thema's betekent dat:

- **Arbeid:** GTNL werkt aan een sector die het imago heeft een goed en aantrekkelijk werkgever te zijn, waarin veilig wordt gewerkt en waar veel persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn, waar medewerkers relatief hoogopgeleid zijn en automatisering en robotisering veel handmatig werk hebben vervangen. Een sector met een goede cao, die wordt nageleefd, een sector waarin een goede samenwerking met het onderwijs bestaat, waar met gecertificeerde uitzendbureaus wordt gewerkt en waarin arbeidsmigranten volgens in de cao opgenomen normen worden gehuisvest.

- **Energie:** GTNL heeft zich gecommitteerd aan de uitwerking van de afspraken uit het nationale Klimaatakkoord, die loopt via het nieuw af te sluiten Convenant 2030 voor de glastuinbouw. Het Klimaatakkoord streeft naar beperking van de CO₂-uitstoot van 6,9 Mton in 2020 naar 4,0 Mton in 2030. GTNL verwacht dat het, ondanks de ODE-tariefstijging in 2020 mogelijk is in 2030 de CO₂-uitstoot te verlagen tot 5,0 Mton. Dat gebeurt door verdergaande energiebesparing, toepassing van Het Nieuwe Telen, de aanleg van warmtenetten en het gebruik van geothermie. Verder vindt elektrificatie plaats en wordt ingezet op gebruik van restwarmte en groen gas. Om dat te bereiken draagt de sector financieel bij aan het onderzoeksprogramma Kas als Energiebron.

- **Plantgezondheid:** GTNL levert input voor het Uitvoeringsprogramma 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030' van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. GTNL streeft naar een ecosysteem in een circulaire kas in 2030. Bloemen, planten en groenten worden daarin geteeld met een ver doorgevoerd systeem van Integrated Pest Management (IPM) nagenoeg zonder emissie naar de omgeving en residu op het product. Als basis daarvoor dient een gezond gewas, geteeld in een weerbaar teeltsysteem, waarbij met behulp van high tech en o.a. precisietuinbouw en met de beschikbaarheid van een effectief, duurzaam middelen- en maatregelenpakket gezonde en duurzame bloemen, planten en groenten worden geteeld. Om dat te bereiken draagt de sector financieel bij aan het onderzoeksprogramma Het Nieuwe Doen in Plantgezondheid.

- **Water & Omgeving:** GTNL zet vol in op het behalen van de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water, waarbij gestreefd wordt naar nagenoeg emissieloos telen in 2027. Gietwater wordt hergebruikt, reststromen worden gezuiverd. De gietwatervoorziening is klimaatbestendig en helpt om wateroverlast in de omgeving te voorkomen. Glastuinbouw

wordt zoveel mogelijk in het landschap ingepast, waarbij er nauwelijks meer sprake is van lichtuitstoot naar de omgeving. Om dat te bereiken draagt de sector financieel bij aan de onderzoeksprogramma's Glastuinbouw Waterproof, Kas als Energiebron en Het Nieuwe Doen in Plantgezondheid.

- **Gezondheid & Geluk:** GTNL werkt aan een Plan van Aanpak voor de inrichting van Gezondheid & Geluk als vijfde beleidsthema. Met een actieve benadering van dat thema wil GTNL de Nederlandse glastuinbouw sterker positioneren door kansen te benutten om als sector positief ingebed te worden in de (arbeids)markt, beleidsagenda's en instrumentarium. Er zijn tal van initiatieven op dit terrein, waarop GTNL de regie wil gaan pakken om zaken aan elkaar te kunnen verbinden en daadwerkelijk tot actie te komen. Belangrijkste doel van het thema Gezondheid & Geluk is meer verbinding te zoeken met maatschappij en politiek en hen duidelijk maken wat het bestaansrecht van de glastuinbouw is, waarom glastuinbouwbedrijven een plek in de maatschappij verdienen en wat hun producten de samenleving opleveren.

4. Ontwikkelingen die Europese Commissie signaleert

Met haar aangekondigde 'van-boer-tot-bord'- en biodiversiteitsstrategie speelt de Europese Commissie in op ontwikkelingen, waarvan een deel al in paragraaf 2 is beschreven. Daarnaast signaleert de Commissie als ontwikkeling dat, nu de coronacrisis speelt, door maatschappij en consument nog sterker voor kortere toeleveringsketens wordt gepleit. Consumenten moeten in staat worden gesteld duurzame voeding te kiezen en alle actoren in de voedselvoorzieningsketen moeten dit als hun verantwoordelijkheid en als een kans zien.

De huidige COVID-19-pandemie bewijst volgens de Commissie eens te meer hoe sterk de gezondheid van mensen samenhangt met ecosystemen, toeleveringsketens, consumptiepatronen en de grenzen van de planeet. Behalve door de huidige pandemie wordt de gezondheid van mens en planeet ook bedreigd door de toename in jaarlijks terugkerende droogte, overstromingen, bosbranden en het verschijnen van nieuwe plaagorganismen, allemaal ontwikkelingen die het voedselsysteem onder druk zetten.

Daarnaast signaleert de Commissie dat in de EU ongeveer 20% van de geproduceerde levensmiddelen wordt verspild en dat obesitas steeds meer voorkomt. Meer dan de helft van de volwassen bevolking heeft tegenwoordig overgewicht, wat tot meer ziekten en zorgkosten leidt. In 2017 stierven in de EU meer dan 950.000 mensen als gevolg van een ongezond voedingspatroon. In het algemeen zijn de Europese voedingspatronen volgens de Commissie niet in overeenstemming met de nationale voedingsadviezen en maakt de 'voedselomgeving' de gezonde optie niet altijd de gemakkelijkste.

Ook sterkt de COVID-19-pandemie het bewustzijn van het belang van kritiek personeel, zoals medewerkers in de agrovoedingssector, waarbij het vaak om seizoenwerkers gaat. Het behoud van hun sociale rechten, de voor hen gehanteerde sociale, arbeids- en huisvestingsvoorwaarden en de bescherming van de gezondheid en veiligheid van deze werknemers speelt volgens de Commissie een grote rol in een eerlijk, sterk en duurzaam voedselsysteem.

Daarnaast ziet de Commissie een verlies aan biodiversiteit, wat mede veroorzaakt wordt door het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw. Laatstgenoemde middelen dragen tevens bij aan bodem-, water- en luchtvervuiling. Datzelfde geldt volgens de Commissie voor het overmatig gebruik van nutriënten (met name stikstof en fosfor) die bovendien negatieve gevolgen hebben voor het klimaat.

Voedselsystemen behoren volgens de Commissie nog altijd tot een van de belangrijkste oorzaken van klimaatverandering en aantasting van het milieu, ook al is de transitie van de EU naar duurzame voedselsystemen op veel gebieden al ingezet. Reden daarvoor is dat de CO₂-uitstoot nog niet overall even goed is teruggedrongen. Bovendien dragen de productie,

verwerking, verkoop, verpakking en vervoer van levensmiddelen in grote mate bij aan de vervuiling van de lucht, de bodem en het water en aan de CO₂-uitstoot.

Tegelijkertijd signaleert de Commissie dat de klimaatverandering nieuwe bedreigingen met zich meebrengt voor de plantgezondheid. Om de voedselvoorzieningsketen te kunnen verduurzamen, zijn én maatregelen nodig om planten beter te beschermen tegen nieuwe plagen en ziekten én nieuwe innovatieve technieken.

5. ‘Van-boer-tot-bord’- en biodiversiteitsstrategie

Uitvoerend vice-voorzitter van de Europese Commissie Frans Timmermans is er alles aan gelegen om zo snel mogelijk groen licht te krijgen voor de ‘van-boer-tot-bord’- en EU-biodiversiteitsstrategie. Hij benadrukt dat als volgt: “De coronacrisis heeft duidelijk gemaakt hoe kwetsbaar we zijn en hoe belangrijk het is om het evenwicht tussen de menselijke activiteit en de natuur te herstellen. Als kernpunten van de Green Deal wijzen de ‘van-boer-tot-bord’- en biodiversiteitsstrategie de weg naar een nieuw en beter evenwicht tussen natuur, voedselsystemen en biodiversiteit; om de gezondheid en het welzijn van onze bevolking te beschermen en tegelijkertijd de EU concurrerder en veerkrachtiger te maken. Deze strategieën zijn onmisbaar voor de grote transitie die nu voor de deur staat”.

5.1 Hoe en waarom van duurzame voedselsystemen

Hoewel de EU de transitie naar duurzame voedselsystemen al heeft ingezet, moet er volgens de Commissie nog een aantal knelpunten worden opgelost. Zo heeft de EU als enige in de wereld met een eigen systeem de CO₂-uitstoot teruggedrongen (met 20% sinds 1990), maar verliep dat niet in alle lidstaten even soepel. Bovendien draagt de voedselketen in hoge mate bij aan de vervuiling van lucht, bodem en water en aan de CO₂-uitstoot, met negatieve gevolgen voor de biodiversiteit.

Ook zijn voedselsystemen volgens de Commissie nog altijd een van de belangrijkste oorzaken van klimaatverandering. De Commissie wil daarom de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen en de overmatige bemesting dringend aanpakken. Biologische teelten zijn volgens de Commissie milieuvriendelijk en moeten worden aangejaagd. Het verlies aan biodiversiteit moet worden teruggedraaid.

Verder streeft de Commissie naar een gedragscode voor verantwoorde bedrijfs- en marketingpraktijken voor onder meer de voedingsindustrie, -groothandel en -retail. Van die bedrijven verwacht de Commissie toezeggingen dat zij concrete maatregelen gaan nemen op het gebied van bijvoorbeeld het verminderen van hun milieuoetafdruk en energieverbruik door energie-efficiënter te worden.

In de EU is één op de vijf sterfgevallen te relateren aan de gevolgen van een ongezond voedingspatroon. Daarom wil de Commissie toe naar gezonde en duurzame voedselsystemen, waarbij consumenten via etiketten op de verpakking van levensmiddelen hulp krijgen bij het kiezen van gezond en duurzaam voedsel. Het eten van minder vlees en meer groenten en fruit verkleint volgens de Commissie niet alleen de risico's op levensbedreigende ziekten, maar ook de impact van het voedselsysteem op het milieu. Ook wil de Commissie de strijd tegen voedselverspilling opvoeren en trekt zij €10 miljard uit voor onderzoek en innovatie op het gebied van voeding, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw, visserij, aquacultuur en milieu.

5.2 Hoe en waarom van herstel biodiversiteit

Door het verlies aan biodiversiteit is in de afgelopen veertig jaar wereldwijd 60% van de gewervelde wilde diersoorten verdwenen en worden één miljoen soorten met uitsterven bedreigd. Om de biodiversiteit te herstellen, komt de Commissie met een scala aan maatregelen.

Een daarvan is de oproep aan Europese steden met minimaal 20.000 inwoners, om eind 2021 met ambitieuze plannen voor stedelijke vergroening te komen (creëren van stadsbossen, parken en tuinen, stadsboerderijen, groendaken en groenmuren, straten met bomen, stadswelden en hagen met grote biodiversiteit). Groene stedelijke ruimten verminderen volgens de Commissie lucht-, water- en geluidsvervuiling, bieden bescherming tegen overstromingen, droogtes en hittegolven en houden de band tussen mens en natuur in stand. De Commissie blijft in dat kader belastingsystemen en prijsstellingsmethoden bevorderen die rekening houden met de milieukosten (inclusief de kosten door het verlies aan biodiversiteit).

5.3 Van strategie naar wetgeving

Komend najaar presenteert de Europese Commissie, in het kader van de ‘van-boer-tot-bord’- en EU-biodiversiteitsstrategie, haar eerste wetsvoorstellen aan het Europees Parlement. Vervolgens gaan de voorstellen geamendeerd terug naar de Commissie, waarna een zogeheten trilog start, overleg waarin delegaties van de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van Ministers over de twee strategieën onderhandelen.

Aan de ‘van-boer-tot-bord’- en EU-biodiversiteitsstrategie zijn tal van wetgevende initiatieven verbonden. Na goedkeuring van de strategieën is de verwachting dat de Commissie ernaar streeft deze wetgeving uiterlijk in 2023 rond te krijgen omdat er in 2024 Europese verkiezingen zijn.

6. Kansrijke plannen, mits heldere definitie ‘duurzaam voedselsysteem’

De Nederlandse tuinbouw is een wereldspeler van formaat. Daarbinnen draagt de glastuinbouw met de teelt van groenten, bloemen en planten dagelijks bij aan het geluk en de gezondheid van mensen overal ter wereld.

In Nederland heeft de sector een glasareaal van 8.490 ha in gebruik, waarvan 3.500 ha sierteelt en 4.990 ha groenteteelt. De sector telt 2.630 bedrijven, exclusief 570 bedrijven met 500 ha boomteelt en fruit onder glas. De productiewaarde bedraagt €2,3 miljard (planten), €2,2 miljard (snijbloemen) en €1,5 miljard (glasgroenten). Producten van de Nederlandse glastuinbouw vinden niet alleen hun weg Europa in, maar worden ook wereldwijd geëxporteerd. De totale exportwaarde van de sector bedraagt €7,6 miljard*.

Vanuit die positie volgt GTNL een strategie waarbij zij vanuit een constructieve houding positief reageert op de Europese Green Deal en de ‘van-boer-tot-bord’- en biodiversiteitsstrategie van de Europese Commissie. In de paragrafen 6.1 tot en met 6.7 zetten we deze strategie uiteen en laten we zien in hoeverre die aansluit op de plannen van de Commissie. Vervolgens schetsen we in paragraaf 7 een lobbyaanpak.

* (Bron: Wageningen Economic Research (areaalcijfers zijn gebaseerd op de Gecombineerde Opgave van het CBS)

6.1 Klimaat en milieu

Als het aan GTNL ligt, telen glastuinbouwbedrijven in 2030 gezonde groenten, bloemen en planten in een ecosysteem in een circulaire kas, nagenoeg zonder residu op het product en emissie van gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en assimilatielicht naar de omgeving. We streven naar een duurzaam voedselsysteem met intensieve teeltwijzen met een hoge opbrengst, inzet van high tech om de milieulast te beperken en een voortdurende ontwikkeling van groene oplossingen.

Deze ambitie past in het streven van de Commissie naar een duurzaam voedselsysteem. In 2023 wil zij met een wetgevingsvoorstel komen dat de kaders schetst voor een duurzaam voedselsysteem. Het is cruciaal om daarbij het begrip ‘duurzaam voedselsysteem’ helder te definiëren en in dat verband duidelijke doelen te stellen. ‘Duurzame’ systemen pakken immers niet altijd gunstig uit voor het klimaat. Vaak is een ‘duurzame’ teeltwijze extensief waardoor deze meer oppervlak en meer gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en

nutriënten vergt. Ook is het van belang de directe relatie tussen een ‘duurzame’ teeltwijze en de gezondheid van producten vast te leggen.

Verder steunt GTNL de ontwikkeling van een Europees erkende Hortifootprint, een rekenmethodiek waarmee op geharmoniseerde en gestandaardiseerde wijze de milieuoetafdruk van tuinbouwproducten berekend kan worden. Een dergelijke systematiek kan leiden tot internationaal toepasbare tools die de verduurzaming op bedrijfsniveau ketenbreed kunnen stimuleren.

6.2 Energie en hergebruik

GTNL zet volop in op de energietransitie en wil het doel voor 2030 scherper stellen. Daarvoor ligt inmiddels een voorstel klaar dat in lijn is met het Nederlandse regeerakkoord. De glastuinbouw streeft zoals gezegd naar een circulaire kas in 2030, een ambitie die aansluit bij het streven van de Commissie te komen tot een wat zij noemt circulaire bio-economie, waarin voor boeren en tuinders kansen liggen op het gebied van duurzame energie en hergebruik van afval en reststoffen. De glastuinbouw maakt zich er daarom sterk voor dat haar ambities op het gebied van bijvoorbeeld groen gas goed aansluiten op de emissiedoelstellingen van de Europese Green Deal. Groen gas vormt een energiebron die goed inzetbaar is als piekvoorziening. Daarnaast dient blijvend te worden ingezet op elektrificatie en het gebruik van restwarmte.

Met het oog op de toekomst waarschuwt GTNL voor het risico van steeds scherpere doelstellingen zonder dat in voldoende mate wordt voldaan aan de benodigde randvoorwaarden, waaronder: warmtenetten, CO₂-voorziening, elektrificatie en fiscaliteit (ODE). Het is goed dat de EU aandacht schenkt aan voldoende ondersteuning en beleidsvorming.

Aandacht voor een level playing field blijft altijd prioritair. GTNL wil niet dat het energiebeleid eenzijdig de Nederlandse concurrentiepositie ten opzichte van andere landen kan schaden. Op dat punt is de glastuinbouw echter kwetsbaar, omdat de sector meer dan gemiddeld energie gebruikt vergeleken met glastuinbouw in andere lidstaten. Op dit moment scoort de Nederlandse glastuinbouw ten opzichte van EU-lidstaten op een vergelijkbare of hogere breedtegraad beter qua CO₂-emissie. In vergelijking met lidstaten op een lagere breedtegraad – zoals Frankrijk, Italië, Spanje en Portugal – verkeert Nederland echter in een nadelige positie. Mogelijk is een indeling in meerdere klimaatzones – zoals in het Europese gewasbeschermingsbeleid gebeurt – een optie.

Tijdens haar ‘State-of-the-Union’-toespraak op 16 september 2020 in het Europees Parlement in Brussel scherpte Commissievoorzitter Ursula von der Leyen de ambities van de EU bij. Het streefdoel is nu om tegen 2030 de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 met 55% te reduceren. Om dat te bereiken stelt de Commissie een evaluatie voor van reeds bestaande beleidsinstrumenten in juni 2021. Zo staat er onder meer een evaluatie gepland van de streefcijfers per lidstaat betreffende emissiereductie in sectoren die niet onder het emissiehandelssysteem vallen, zoals de glastuinbouw. Omdat deze evaluatie gevolgen kan hebben voor de sector dient GTNL deze scherp in de gaten te houden. Dit alles draagt bij aan een doeltreffende koolstofbeprijzing in de hele economie die burgers en bedrijven moet aanmoedigen om hun gedrag te veranderen en duurzame publieke en private investeringen bevorderen. Het is hierbij cruciaal voor de glastuinbouw dat Europees beleid bijdraagt aan de beschikbaarheid van een brede waaier aan opties en technieken die het vertrouwen van de maatschappij in die opties versterkt. Het ‘NIMBY’-effect (‘not-in-my-backyard’) is een bedreiging waar veel ondernemers mee geconfronteerd worden. De EU zou daarin het voortouw kunnen nemen op het vlak van bijvoorbeeld bio-energie, kernenergie of windenergie in dichtbevolkte regio’s. Daarnaast heeft de Commissie de intentie om koplopers te ondersteunen in technologische innovatie rondom koolstofafvang, -opslag en -gebruik, iets wat GTNL toejuicht.

6.3 Gewasbescherming

De Nederlandse glastuinbouw maakt al volop gebruik van biologische bestrijding binnen een IPM-strategie. 80% van de plagen in de voedingstuinbouw en 50% in de sierteelt wordt biologisch bestreden. Op die manier is de afgelopen twintig jaar de milieu-impact met 90% gedaald. Aan deze prestatie gaat de Commissie helaas voorbij met haar streven naar een vermindering van 50% van het totale gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de milieu-impact in 2030. Bovendien zijn percentages misleidend omdat daarmee onduidelijk blijft om hoeveel middelen het precies gaat (de Commissie noemt bovendien geen referentiejaar voor de genoemde vermindering van 50%) en wat er numeriek aan middelen overblijft. Deze getallen zou GTNL door een wetenschappelijk instituut kunnen laten uitrekenen in scenario's.

Nieuwe ziekten en plagen vormen een bedreiging. Door verdere inperking van het pakket aan beschikbare gewasbeschermingsmiddelen, komt het reeds ver gevorderde IPM-systeem in de knel en kan de glastuinbouw de Kas als Ecosysteem (KaEco) niet verder ontwikkelen. Het risico op oogstderving of een complete misoogst neemt daardoor toe, wat bij de teelt van groenten en fruit niet te rijmen valt met het streven van de Commissie naar terugdringing van de voedselverspilling.

Daarom benadrukt GTNL in dat kader de urgentie en het belang van een versnelling van de toelating van laag-risico middelen en de noodzaak van beter aansluitende wetgeving voor biostimulanten. De basis voor alle teelten zijn weerbaar uitgangsmateriaal en weerbare planten. Daarom vindt GTNL dat de Commissie ruimte moet bieden voor toepassing van nieuwe veredelings technieken (zoals Crispr-Cas) om versnelling en versterking van weerbaar telen te realiseren.

De glastuinbouw wil goede voortgang kunnen blijven boeken in innovatieve teelt-concepten waarin nuttige organismen boven- en ondergronds ziekten en plagen onderdrukken, maar ook in het zoeken naar nieuwe technologische ontwikkelingen (zoals KaEco). Voor het optimaal slagen daarvan zal de te volgen strategie hier faciliterend aan moeten zijn en niet belemmerend.

Figuur 1. Environmental Kuznets Curve (EKC)

Uitgaande van de Environmental Kuznets Curve (**figuur 1**) bevindt de glastuinbouw zich op een keerpunt. Zoals gezegd wil de sector verder innoveren en daarmee milieuwinst pakken (meer inkomen, met minder milieulast) en dus de curve naar rechts vervolgen en niet terugvallen naar de linkerzijde van de curve.

De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is vastgelegd in EU-verordening 1107/2009, die voor alle EU-lidstaten geldt. Een leidend beginsel voor het EU-beleid is harmonisatie van

het middelenpakket, zodat er een gelijk speelveld ontstaat voor telers in de lidstaten binnen dezelfde klimaatzone. Glastuinbouw wordt binnen de EU beschouwd als één klimaatzone waarbinnen wederzijdse erkenningen van de ene lidstaat overgenomen kunnen worden door andere lidstaten en vice versa. Door de aanvullende nationale eisen in Nederland gericht op milieuaspecten en de definitie van ‘major’ en ‘minor’ gewassen vindt echter steeds verdere de-harmonisatie plaats. Er wordt zagezegd een nationale kop op het EU-beleid gezet, waardoor van een gelijk speelveld steeds minder sprake is voor de Nederlandse glastuinbouw. Bij de beoordeling van stoffen en middelen werd uitgegaan van onafhankelijke wetenschappelijke adviezen (EFSA, Ctgb). Die bevindingen vormen het fundament onder het EU-beleid en de wetgeving rond gewasbescherming. De EU gaat uit van het voorzorgsprincipe. GTNL ziet echter dat politieke en maatschappelijke invloeden dit proces steeds meer beïnvloeden en bepalen.

6.4 Biodiversiteit

De land- en tuinbouw kunnen volgens GTNL in belangrijke mate bijdragen aan het oplossen van het verlies aan biodiversiteit. De sector moet dus niet als oorzaak van het probleem worden beschouwd. De Commissie lijkt dat wel te doen, door enkele maatschappijbrede verklaringen voor het verlies aan biodiversiteit in haar strategie onbenoemd te laten. Om te voorkomen dat er enkel symptoombestrijding plaatsvindt, is het volgens GTNL echter van belang om juist deze maatschappijbrede oorzaken te erkennen, zoals bevolkingsgroei, overconsumptie, medicijngebruik en vervuiling van industrieën.

In de glastuinbouwgebieden in Nederland groeit de aandacht voor functionele biodiversiteit in de kas, maar ook rond de kas. Daarom verkent GTNL bijvoorbeeld de mogelijkheid van een ‘glastuinbouwecoloog’ – naar analogie van de stadsecoloog – en wat deze zou kunnen betekenen voor het bewaken van de biodiversiteit in glastuinbouwgebieden.

Ondernemers die maatregelen nemen die gunstig uitpakken voor de biodiversiteit, dienen volgens GTNL beloond te worden. De glastuinbouw heeft op het gebied van verduurzaming immers al veel bereikt. Beloning kan plaatsvinden via belastingsystemen en prijsstellingsmethoden als instrument.

De Commissie wil deze instrumenten inzetten om de burger als consument zijn steentje te laten bijdragen aan herstel van de biodiversiteit. Consumenten zouden daardoor meer gaan betalen voor producten. Hoe dat precies werkt, moet dan wel duidelijk zijn, vindt GTNL. Ook moeten volgens GTNL verdere acties worden ondernomen om burgers te motiveren bewuster te gaan leven, iets wat nu nog ontbreekt in de plannen van de Commissie.

Dankzij technologische doorbraken is de glastuinbouw steeds meer in staat op minder land, meer te produceren met een verminderde milieulast. Nieuwe aanpalende wetgeving, zoals toelating van nieuwe veredelings technieken, kan deze technologische vooruitgang versterken. Het overschot aan landbouwgronden dat daardoor ontstaat, kan ingericht worden voor natuur en biodiversiteit.

6.5 Biologisch telen

De glastuinbouw ambieert te komen tot minder milieulast, een betere gezondheid en meer biodiversiteit. Dat kan volgens GTNL door alle teelten in een gesloten kas te plaatsen, nieuwe high tech te ontwikkelen en nieuwe veredelings technieken toe te passen. Van belang daarbij is de beschikbaarheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen niet langer te beperken (door onder andere uitfasering en aanscherping van etiketvoorschriften). Daarnaast is het essentieel om ruimte te bieden aan oplossingen zoals diverse vrijstellingen, goedkope registratie voor gewasbescherming en preventieve veredelings technieken (bijvoorbeeld Crispr-Cas).

Het eenzijdig inzetten op biologische teelt – de Commissie wil dat in 2030 op minstens 25% van alle landbouwgronden in de EU biologisch geteeld wordt – past niet in dit beeld. Bovendien zijn percentages misleidend omdat onduidelijk is hoeveel rendement daardoor

verloren gaat en wat de betekenis daarvan is in verloren arealen. Dit zou GTNL door een wetenschappelijk instituut kunnen laten uitrekenen in scenario's.

Verder wordt met de focus op meer biologische teelt voorbij gegaan aan het feit dat reguliere glastuinbouw minder emissie veroorzaakt dan sommige vormen van biologisch telen. Bovendien is bij biologisch telen vaak sprake van minder productie per m², waardoor meer teeltareaal nodig is om het productiepeil te behouden. Daardoor kan biologische teelt juist leiden tot meer milieubelasting en verlies aan natuur en biodiversiteit, terwijl wereldwijd niet alle monden gevoed kunnen worden. Het Europees beleid stelt een paradigmawijziging voor en wil de eerdergenoemde EKC-curve naar links afbuigen (**figuur 1**). Feitelijk betekent dat 'minder-met-minder'-beleid.

Dit nog afgezien van het feit dat de huidige EU-wetgeving omtrent biologisch telen, substraatteelten per definitie uitsluit. Dat staat de glastuinbouw in de weg om het genoemde doelpercentage van 25% biologisch te halen.

6.6 Water en omgeving

De Nederlandse glastuinbouw laat een gunstige waterfootprint achter. De sector teelt op intensieve wijze, gaat tegelijkertijd duurzaam om met zoetwater en slaagt erin de emissie naar het milieu voortdurend te verlagen. Dat toont volgens GTNL aan dat het gebruik van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen vrij moet zijn en ingezet moet worden op verlaging van de emissie naar het milieu.

De glastuinbouw levert op dat vlak flinke inspanningen, wat volgens de Commissie is terug te zien in de goede resultaten die de Kaderrichtlijn Water tot nu toe heeft opgeleverd. Bij lozing zuiveren glastuinbouwondernemers het restwater voor 95% van eventuele resten van gewasbeschermingsmiddelen. Een aantal bedrijven loost zelfs geheel niet meer (nullozing). In dat kader is het betreuenswaardig dat de Commissie emissies uit andere sectoren, zoals nanoplastics en medicijnresten, nauwelijks vermeldt als factoren voor verslechtering van de waterkwaliteit.

GTNL juicht het standpunt van de Commissie toe dat de Kaderrichtlijn Water nog beter uitgevoerd moet worden. De sector kan een win-win situatie creëren als rioolwaterzuiveringen bijvoorbeeld de best beschikbare technieken gaan toepassen. Op die manier kan een deel van de emissie uit de glastuinbouw daar verwijderd worden. Vanuit dat oogpunt bezien is het voor 2021 geplande actieplan om de lucht-, water- en bodemvervuiling tot nul terug te brengen, een belangrijk aandachtspunt. GTNL zou het onterecht vinden als daar aangescherpte eisen uit zouden voortkomen omdat de sector al grotendeels aan de eisen uit de Kaderrichtlijn Water voldoet.

Vanuit dat perspectief pleit GTNL voor een gelijk spelveld. Nederland heeft namelijk verdergaande wetgeving op het vlak van waterzuivering en waterkwaliteit dan andere lidstaten. Met het oog op de doelstellingen binnen de Europese Biodiversiteitsstrategie, is het een goede zaak als in alle Europese lidstaten gelijkwaardige milieuvoorschriften worden opgelegd én gehandhaafd. Dat de EU van hetzelfde inzicht doordrongen is, blijkt uit de recente toevoeging aan de Kaderrichtlijn Water van een minimale zuiveringsgraad bij gebruik van effluent als gietwater ('Fit for use').

6.7 Natuurgebieden

GTNL ondersteunt de bescherming van 'top-natuur', tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. Maar deze doelstelling moet in het geval van Nederland getoetst worden op realisme. Nederland telt momenteel 163 Natura 2000-gebieden, waarvan 120 met stikstofgevoelige habitats. De grote versnippering in de aanwijzing en het beschermingsbeleid zijn echter terugkerende obstakels. Die verklaren dan ook de huidige impasse waarin de stikstofdiscussie in Nederland zich nog steeds bevindt.

De Commissie drukt de ambitie uit om meer beschermde natuurgebieden aan te wijzen. Zij wil 10% van de landoppervlakte onder een beschermingsregime plaatsen. Daarnaast heeft de

Commissie de intentie om van de lidstaten te vragen dat zij vóór 2030 kunnen aantonen dat er op minimaal 30% van de gevoelige natuurdoeltypen verbeteringen zichtbaar zijn in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Voordat deze Europese richtlijn wordt geïmplementeerd, vraagt GTNL een heroverweging van de huidige wetgeving. Een absoluut beschermingsniveau is immers niet voor alle aangewezen Natura 2000-gebieden te rechtvaardigen. In een dichtbevolkt land als Nederland zal het beschermen van natuur dus niet alleen veel beleidsinzet kosten, maar ook veel geld. Daarnaast lijkt het streven van de Commissie naar meer beschermde natuurgebieden in tegenspraak te zijn met het streven naar meer biologisch teeltareaal. Biologische teelt vraagt immers om extensiviteit en dus meer landoppervlak, waardoor er minder ruimte zal overblijven voor natuur.

7 Lobby-aanpak, tijdpad, reactie op annexen

Voor een succesvolle lobby in Brussel is het van belang dat GTNL bovenstaande lobbystrategie ten aanzien van de Europese Green Deal ketenbreed afstemt met belangrijke stakeholders. Daarbij valt te denken aan partijen als: GroentenFruit Huis, Harvest House, DOOR, Oxin, Royal FloraHolland, LTO Nederland en Copa-Cogeca.

- Chronologisch overzicht met zaken uit annexen waarop GTNL moet gaan lobbyen.

8 Voorstel aan het bestuur

Gaat het bestuur akkoord met het plan van aanpak gelet op strategie, inhoud en richting van deze notitie?